

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

LƯU THỊ LAN

**XÂY DỰNG HỆ THỐNG BÀI TẬP PHÁT TRIỂN
NĂNG LỰC TẠO LẬP VĂN BẢN NGHỊ LUẬN
CHO HỌC SINH LỚP 9**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - 2018

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

LƯU THỊ LAN

**XÂY DỰNG HỆ THỐNG BÀI TẬP PHÁT TRIỂN
NĂNG LỰC TẠO LẬP VĂN BẢN NGHỊ LUẬN
CHO HỌC SINH LỚP 9**

Ngành: Lý luận và Phương pháp dạy học bộ môn Văn - Tiếng Việt
Mã số: 8.14.01.11

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Nguyễn Thị Thu Thủy

THÁI NGUYÊN - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của cá nhân tôi dưới sự hướng dẫn khoa học của **PGS.TS. Nguyễn Thị Thu Thủy**. Các nội dung nghiên cứu, kết quả trong luận văn này là trung thực và chưa từng được công bố dưới bất kỳ hình thức nào.

Tôi xin chịu hoàn toàn trách nhiệm về nghiên cứu của mình.

Tác giả luận văn

Lưu Thị Lan

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình học tập và nghiên cứu, em đã nhận được sự quan tâm, giúp đỡ tận tình của các Thầy Cô giáo và Ban Giám hiệu Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên. Em xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến quý Thầy Cô và cô giáo **PGS.TS. Nguyễn Thị Thu Thủy** đã hướng dẫn em hoàn thành luận văn tốt nghiệp.

Em xin chân thành cảm ơn quý thầy cô Lãnh đạo Phòng Giáo dục và Đào tạo huyện Gia Bình, tỉnh Bắc Ninh; các thầy cô trong Ban Giám hiệu và các đồng nghiệp Trường THCS Cao Đức, Trường THCS Vạn Ninh, tỉnh Bắc Ninh đã giúp đỡ nhiệt tình, tạo mọi điều kiện thuận lợi cho em trong quá trình nghiên cứu đề tài.

Em cũng xin gửi lời cảm ơn tới gia đình, bạn bè đã tận tình giúp đỡ, động viên tác giả hoàn thành khóa học và luận văn.

Xin trân trọng cảm ơn!

Thái Nguyên, ngày 05 tháng 11 năm 2018

Tác giả luận văn

Lưu Thị Lan

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT	iv
DANH MỤC BẢNG, BIỂU ĐỒ	v
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề.....	2
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.....	4
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	4
5. Phương pháp nghiên cứu	4
6. Giả thuyết khoa học của đề tài.....	5
7. Cấu trúc đề tài	5
NỘI DUNG	6
Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA ĐỀ TÀI	6
1.1. Cơ sở lí luận	6
1.1.1. Văn bản nghị luận	6
1.1.2. Các năng lực tạo lập văn bản nghị luận	9
1.1.3. Bài tập và hệ thống bài tập phát triển năng lực tạo lập văn bản nghị luận cho HS lớp 9	12
1.1.4. Đặc điểm năng lực nhận thức của HS lớp 9	14
1.2. Cơ sở thực tiễn	15
1.2.1. Nội dung các bài học về văn bản nghị luận trong SGK Ngữ văn lớp9	15
1.2.2. Hệ thống bài tập phát triển năng lực tạo lập văn bản nghị luận trong SGK Ngữ văn lớp 9 và tài liệu tham khảo.....	19
1.2.3. Thực trạng dạy và học phát triển năng lực tạo lập văn bản nghị luận cho HS lớp 9	24
Tiểu kết	28

Chương 2. ĐỀ XUẤT XÂY DỰNG HỆ THỐNG BÀI TẬP PHÁT TRIỂN	
NĂNG LỰC TẠO VĂN BẢN NGHỊ LUẬN CHO HS LỚP 9	29
2.1. Nguyên tắc xây dựng hệ thống bài tập	29
2.1.1. Phù hợp với mục tiêu của môn học.....	29
2.1.2. Đảm bảo tính hệ thống, tính đa dạng và phong phú	29
2.1.3. Phù hợp với thực tiễn dạy học ở THCS, phù hợp với đặc điểm HS THCS.....	29
2.1.4. Phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của HS.....	30
2.2. Phân loại bài tập phát triển năng lực tạo lập văn bản nghị luận cho HS	
lớp 9	30
2.3. Đề xuất hệ thống bài tập phát triển năng lực tạo lập văn nghị luận cho	
HS lớp 9	32
2.3.1. Bài tập tìm hiểu đề	32
2.3.2. Bài tập tìm ý.....	39
2.3.3. Bài tập lập dàn ý	56
2.3.4. Bài tập dựng đoạn	76
2.3.5. Đọc lại và sửa chữa.....	81
2.4. Phương hướng vận dụng hệ thống bài tập phát triển năng lực tạo lập	
văn bản nghị luận cho HS lớp 9 THCS.....	87
2.4.1. Vận dụng trong bài đọc - hiểu văn bản.....	87
2.4.2. Vận dụng trong các bài học lí thuyết về văn bản nghị luận.....	90
2.4.3. Vận dụng trong các tiết thực hành làm văn	93
2.4.4. Vận dụng trong kiểm tra đánh giá	94
2.4.5. Vận dụng trong việc hỗ trợ HS tự học ở nhà	99
Tiểu kết	104
Chương 3. THỰC NGHIỆM SỬ PHẠM	105
3.1. Mục đích và yêu cầu thực nghiệm.....	105
3.2. Đối tượng, thời gian và địa bàn thực nghiệm	105
3.3. Nội dung thực nghiệm	106
3.4. Hình thức thực nghiệm	106
3.5. Kết quả thực nghiệm.....	107

3.5.1. Kết quả thực nghiệm thăm dò.....	107
3.5.2. Kết quả thực nghiệm dạy học	108
3.6. Kết luận chung về thực nghiệm	111
3.6.1. Về thực nghiệm thăm dò.....	111
3.6.2. Về thực nghiệm dạy học	111
Tiểu kết	112
KẾT LUẬN	113
TÀI LIỆU THAM KHẢO	114
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

STT	TỪ, NGỮ VIẾT TẮT	TỪ, NGỮ ĐẦY ĐỦ
1	GD-ĐT	Giáo dục đào tạo
2	GV	Giáo viên
3	HS	Học sinh
4	NDDH	Nội dung dạy học
5	NL	Nghị luận
6	PTNL	Phát triển năng lực
7	SBT	Sách bài tập
8	SGK	Sách giáo khoa
9	SGV	Sách giáo viên
10	THCS	Trung học cơ sở

DANH MỤC BẢNG, BIỂU ĐỒ

Bảng:

Bảng 2.1. Khảo sát các lỗi HS hay mắc phải trong bài làm văn nghị luận.....	82
Bảng 3.1. Kết quả bài tập: <i>Tìm hiểu đề</i>	107
Bảng 3.2. Kết quả bài tập: <i>Tìm ý</i>	107
Bảng 3.3. Kết quả các bài tập: <i>Dựng đoạn</i>	108
Bảng 3.4. Kết quả bài tập: <i>Lập dàn ý</i>	108
Bảng 3.5. Kết quả kiểm tra ở các lớp thực nghiệm với các lớp đối chứng	109
Bảng 3.6. Kết quả điểm bài làm văn ở các lớp thực nghiệm và các lớp đối chứng	110

Biểu đồ:

Biểu đồ 3.1. So sánh kết quả kiểm tra của lớp thực nghiệm với lớp đối chứng.....	109
Biểu đồ 3.2. So sánh kết quả bài làm văn của lớp thực nghiệm và lớp đối chứng....	110

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

1.1. Thành tựu khoa học và công nghệ đổi mới rất nhanh chóng. Nhà trường phổ thông không chỉ trang bị cho HS những kiến thức đã có của nhân loại mà còn bồi dưỡng, hình thành ở HS tính năng động, tư duy sáng tạo và năng lực thực tiễn. Bắt kịp xu hướng phát triển của xã hội, Luật Giáo dục năm 2005 nhấn mạnh sự cần thiết phải đổi mới phương pháp dạy học theo hướng tích cực, hướng vào phát triển năng lực cho người học, trong đó năng lực áp dụng thực hành, tư duy sáng tạo quan trọng nhất.

1.2. Văn nghị luận là một loại văn trong đó người nói, người viết đứng trên một quan điểm nào đó và dựa vào sự hiểu biết nhất định của mình về xã hội, chính trị, đời sống, văn học, khoa học... dùng lí lẽ và dẫn chứng, dùng ngôn ngữ trực tiếp để trình bày lập luận, phân tích, giảng giải, so sánh, phê phán nhằm giải quyết một vấn đề xã hội, đời sống, tư tưởng, văn học, làm cho người đọc người nghe hiểu, có nhận thức đúng đắn và hành động đúng đắn. Văn nghị luận ngày càng có vai trò quan trọng đối với HS, khi nó chiếm phần lớn trong cấu trúc đề thi vào lớp 10 và kì thi trung học phổ thông quốc gia. Hơn nữa học sinh THCS là đối tượng bước đầu tiếp xúc và dần hình thành kiến thức và những kĩ năng làm văn nghị luận nên việc xây dựng hệ thống bài tập làm văn nghị luận là cần thiết để củng cố kiến thức và phát triển năng lực làm văn nghị luận cho HS. Văn nghị luận là sản phẩm của tư duy logic, giúp cho phát triển tư duy, nhận thức trừu tượng, lí tính, khoa học trước một vấn đề đặt ra trong cuộc sống. Làm văn nghị luận là rèn luyện tư duy bằng ngôn ngữ, cách trình bày vấn đề, cách diễn đạt chính xác, cách dùng từ đúng chỗ, cách thuyết phục người khác. Do đó làm văn nghị luận rất cần thiết cho mọi người, đặc biệt trong xã hội ngày nay càng quan trọng đối với HS để khẳng định mình, để hội nhập trở thành một công dân toàn cầu. Hệ thống bài tập góp phần giúp HS củng cố hình thành các kĩ năng, năng lực làm văn nghị luận.

1.3. Hiện nay chưa có một hệ thống bài tập giúp các em hình thành từng năng lực tạo lập văn bản nghị luận ở Ngữ văn 9. Hệ thống bài tập trong sách giáo khoa chưa đủ đáp ứng nhu cầu luyện tập của HS để có thể thành thạo các năng lực làm văn nghị luận. Các bài tập nguồn bên ngoài chưa chú trọng việc phát triển từng năng lực, mà hầu hết tập trung làm một bài văn nghị luận hoàn chỉnh. Như vậy rất khó khăn cho HS THCS bước đầu làm quen với văn nghị luận, cách tạo lập một bài văn nghị luận. Hệ thống bài tập phát triển năng lực tạo lập văn bản nghị luận ở THCS sẽ giúp HS phát triển từng năng lực làm văn như: tìm hiểu đề, tìm ý, lập dàn ý, dựng đoạn văn nghị luận và cách viết... Có hệ thống bài tập thực hành sẽ phát huy được tính tích cực chủ động của HS, phù hợp với quan điểm dạy học mới hiện nay.